

*Павленко В. П. – старший викладач
Світайло Н. Д. – канд. філос. наук, доцент
(Суми, СумДУ)*

АЛЬТЕРНАТИВНИЙ ВАРІАНТ ПОЛІТИЧНОГО ГУМАНІЗМУ

Гуманістичною може називатись діяльність, яка скерована на збереження і розвиток людського капіталу. Тобто все, що сприяє підтриманню рівня та якості життя більшості людей у суспільстві, може вважатись діяльністю, яка відповідає гуманістичним цінностям. Чи може вважатись такою політична діяльність? Політика, за визначенням – це діяльність, скерована на реалізацію інтересів пануючих класів, а також інтересів решти суспільства - тою мірою, наскільки суспільство здатне відстоювати свої інтереси. У демократичних країнах відстоювання інтересів не пануючих класів, широких верств населення є завданням громадянського суспільства, тобто системи неурядових, неполітичних організацій, що вміє і прагне боротись за права своїх членів.

В Україні ситуація дещо інша: по-перше, громадські організації досить часто є заполітизованими, тобто підпорядковуються інтересам різних політичних сил, а не інтересам своїх членів; по-друге, вони не вміють відстоювати права людей, адже практика такої боротьби у нас поки що не поширена, а тому немає ні досвіду, ні напрацьованих засобів, механізмів боротьби; по-третє, як наслідок, у країні практично відсутні необхідні правові норми та традиції слідування їм як з боку громадян, так і з боку держави.

Однак ситуація не є аж такою безнадійною, як може здаватись. Фактично, більшість пересічних громадян здатна реалізувати свої інтереси, хоча і не правовим шляхом. Саме задля цього в політичній системі усіх країн, подібних до нашої, існує механізм, названий неблагозвучним терміном «корупція». Варто зазначити, що корупція – це не лише хабарі або «подяки» чиновникам. Корупція – це також своєрідна система взаємодопомоги, що існує на всіх рівнях і в усіх сферах суспільного життя країни, тобто далеко поза межами чиновницького апарату. Звичайно, функціонування цієї системи

приводить до порушення формально-юридичних норм та виробничих обов'язків її учасників.

З огляду на це, вона може вважатись негативним явищем, соціальним відхиленням. Однак, по-перше, ця система порушує норми, які самі по собі є не повністю життєздатними, а їх виконання лише б погіршило ситуацію. А по-друге, немає жодного іншого механізму реалізації інтересів пересічних громадян. Більше того, використання механізмів цієї системи сприймається не лише її учасниками, але й владою як нормальне явище. І це є ще одним аргументом на користь того, що даний механізм є гуманістичним по суті.

Підкреслимо, корупція є функціональним елементом наявної суспільно-політичної системи. Вона відповідає традиціям політичної поведінки українців, тобто є частиною їх політичної культури та ментальності. А коли мова йде про культуру та ментальність, слід брати до уваги багатовіковість і фактичну незмінність цих явищ, - подобаються вони нам чи ні. З точки зору моралі корупцію і можна, і треба засуджувати. Але мораль стосується поведінки окремих людей, а, отже, і особистого вибору кожного. Якщо людина обирає для себе протизаконний або аморальний шлях вирішення проблем, то цей вчинок, дію слід оцінювати як негативний. Проте якщо ми говоримо про діяльність більшості людей в країні і протягом багатьох поколінь, то до такого явища моральні оцінки абсолютно незастосовні.

А головним питанням у науковому ставленні до корупції повинно дати таке: чи є сьогодні дієва і краща заміна корупції як механізму вирішення суспільством своїх проблем? Саме така постановка питання дозволяє зрозуміти і те, як можна позбутися цієї «соціальної милиці». Її потрібно витіснити шляхом створення близьких і зрозумілих для нашої ментальності механізмів реалізації і захисту інтересів простих громадян. І ці нові механізми мають створюватись не наказом «згори», через офіційні чиновницькі кампанії. Вони мають виникати самі собою, а завдання держави полягає лише в тому, щоб не заважати цим процесам. Адже, як показує історія, корупція проявляє себе у вигляді найпримітивніших хабарів лише на початковому етапі розвитку її традицій. Коли ж ці традиції

вкорінюються і існують достатньо довго без надмірного контролю з боку держави, тоді вони перетворюються на систему взаємодопомоги, котра обходиться не тільки без «готівки», але й без обов'язкової негайної компенсації чийхось послуг та поступок. На практиці це виглядає так, що люди стають «друзями», які готові допомогти іншому в будь - який необхідний йому момент. У своєму оптимальному вигляді ця система перестає бути конфліктною, оскільки базується на принципі співробітництва «всіх з усіма». Це корінним чином відрізняється від конфліктно-конкурентної системи західних, демократичних держав, котра, як бачимо, не надто приживається у нашій країні.

Висновок з викладеного можна зробити такий. Гуманізм не обов'язково зводиться до насадження демократично-правових принципів юридичної справедливості. Особливо, якщо для їх реалізації потрібно примушувати більшість людей до невласивої для них поведінки.

Гуманізм. Трансгуманізм. Постгуманізм : матеріали доповідей та виступів Міжнародної науково-теоретичної конференції, м. Суми, 19-20 квітня 2013 р. / Ред.кол.: Є.О. Лебідь, А.Є. Лебідь. — Суми : СумДУ, 2013. — С. 70-73.